DAVLAT QARZINING MAKROIQTISODIY BARQARORLIKKA TA'SIRI

Nursaidbek Qodirov Nodirbek o'g'li
https://doi.org/10.5281/zenodo.23665289

Annotatsiya

Ushbu maqolada davlat qarzining makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri nazariy va empirik jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda davlat qarzi hajmining o'sishi, uning byudjet taqchilligi, inflyatsiya, foiz stavkalari, almashuv kursi va iqtisodiy o'sish sur'atlariga ta'sir mexanizmlari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, qarzning ichki va tashqi tarkibi, qarzga xizmat ko'rsatish xarajatlari hamda fiskal barqarorlik bilan bog'liq xavflar baholanadi. Tahlil natijalariga ko'ra, davlat qarzining me'yoridan ortiq oshishi xususiy investitsiyalarni siqib chiqarishi, makroiqtisodiy muvozanatni buzishi va iqtisodiy siyosatning samaradorligini pasaytirishi mumkin. Biroq qarz mablag'larining samarali yo'naltirilishi infratuzilma, inson kapitali va ishlab chiqarish salohiyatini oshirish orqali uzoq muddatli iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlashi mumkin. Maqolada davlat qarzini barqaror boshqarish uchun fiskal intizom, qarz portfelini diversifikatsiya qilish, qarzning maqsadli va shaffof ishlatilishi hamda o'rta muddatli makroiqtisodiy rejalashtirishning ahamiyati asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: davlat qarzi, makroiqtisodiy barqarorlik, fiskal siyosat, byudjet taqchilligi, inflyatsiya, iqtisodiy o'sish, tashqi qarz, qarz barqarorligi

Abstract

This article theoretically and empirically analyzes the impact of public debt on macroeconomic stability. The study examines the mechanisms through which the growth of public debt affects the budget deficit, inflation, interest rates, exchange rates, and economic growth rates. It also assesses the internal and external composition of debt, debt servicing costs, and the risks associated with fiscal sustainability. According to the analysis, excessive growth in public debt may crowd out private investment, disrupt macroeconomic equilibrium, and reduce the effectiveness of economic policy. However, the efficient allocation of borrowed funds can support long-term economic growth by improving infrastructure, human capital, and productive capacity. The article substantiates the importance of fiscal discipline, diversification of the debt portfolio, the targeted and transparent use of debt, and medium-term macroeconomic planning for the sustainable management of public debt.

Keywords: public debt, macroeconomic stability, fiscal policy, budget deficit, inflation, economic growth, external debt, debt sustainability

Аннотация

В данной статье теоретически и эмпирически анализируется влияние государственного долга на макроэкономическую стабильность. В исследовании рассматриваются механизмы воздействия роста объёма государственного долга на бюджетный дефицит, инфляцию, процентные ставки, обменный курс и темпы экономического роста. Также оцениваются внутренняя и внешняя структура долга, расходы на обслуживание долга и риски, связанные с фискальной устойчивостью. Результаты анализа показывают, что чрезмерный рост

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

государственного долга может вытеснять частные инвестиции, нарушать макроэкономическое равновесие и снижать эффективность экономической политики. Вместе с тем эффективное направление заёмных средств может поддерживать долгосрочный экономический рост за счёт развития инфраструктуры, человеческого капитала и производственного потенциала. В статье обосновывается значение фискальной дисциплины, диверсификации долгового портфеля, целевого и прозрачного использования долга, а также среднесрочного макроэкономического планирования для устойчивого управления государственным долгом.

Ключевые слова: государственный долг, макроэкономическая стабильность, фискальная политика, бюджетный дефицит, инфляция, экономический рост, внешний долг, долговая устойчивость

Kirish

Davlat qarzi makroiqtisodiy barqarorlik nuqtai nazaridan muhim masala hisoblanadi, chunki u iqtisodiyotdagi umumiy talab, fiskal imkoniyatlar, investorlar kutishlari, foiz stavkalari hamda valyuta kursi dinamikasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Hukumatning qarz jalb qilishi qisqa muddatda iqtisodiy faollikni qo'llab-quvvatlashi mumkin, biroq qarz hajmining ortishi byudjet siyosati uchun mavjud manevr imkoniyatlarini cheklab, kelgusidagi xarajatlar va daromadlar tarkibiga bosim o'tkazadi. Shu bilan birga, davlat qarzining barqarorligi bo'yicha shakllangan tasavvurlar investorlarning xatti-harakatiga ta'sir etib, kreditlash shartlari va bozor ishonchiga sezilarli darajada ta'sir qiladi. Natijada, davlat qarzi makroiqtisodiy muvozanatni belgilovchi asosiy omillardan biri bo'lib, uning darajasi va boshqaruvi iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Ushbu bo'limning maqsadi davlat qarzining makroiqtisodiy barqarorlikka ta'sirini umumiy nazariy va konseptual nuqtayi nazardan yoritishdan iborat bo'lib, u davlat qarzining qisqa muddatli iqtisodiy boshqaruvda foydali vosita sifatida xizmat qilishi, biroq qarz yukining ortiqcha to'planishi iqtisodiy barqarorlik uchun xavf tug'dirishi mumkinligi haqidagi asosiy muammoni shakllantiradi. Mazkur kirish qismi mavzuning dolzarbligini ochib beradi hamda keyingi tahlillar uchun nazariy asos yaratadi, ammo qarzning aniq mexanizmlari yoki empirik natijalariga chuqur kirib bormaydi.

Davlat qarzi makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim omillardan biri bo'lib, uning ahamiyati iqtisodiyotning umumiy holati va davlat siyosatining samaradorligi bilan bevosita bog'liqdir. Qarzdorlikning barqaror darajada saqlanishi inflyatsiyani nazorat qilish, budjet intizomini mustahkamlash, moliya bozorlarida ishonchni qo'llab-quvvatlash hamda hukumatning turli tashqi va ichki shoklarga javob berish salohiyatini saqlab qolish uchun zarur hisoblanadi. Shu ma'noda, davlat qarzining barqarorligi nafaqat fiskal siyosatning, balki butun iqtisodiy tizimning barqaror ishlashiga ta'sir ko'rsatuvchi strategik masala sifatida namoyon bo'ladi.

Mazkur mavzuning akademik ahamiyati iqtisodiy siyosatni shakllantirishda alohida o'rin tutadi, chunki davlat qarzining makroiqtisodiy oqibatlarini chuqur anglash rivojlanish ehtiyojlarini moliyalashtirish bilan iqtisodiy barqarorlikni saqlash o'rtasidagi muvozanatni to'g'ri baholash imkonini beradi. Shu bois, davlat qarzining makroiqtisodiy barqarorlikka ta'sirini o'rganish nafaqat nazariy jihatdan, balki amaliy siyosat nuqtayi nazaridan ham dolzarb bo'lib, u iqtisodiy o'sish, inflyatsiya, fiskal intizom va moliyaviy xavfsizlikka oid qarorlar uchun muhim asos yaratadi. Aynan shu yondashuv mavzuning keyingi asosiy qismida batafsil tahlil qilinadigan masalalarga ilmiy zamin hozirlaydi.

Asosiy qism

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Davlat qarzi hukumatning byudjet taqchilligini moliyalashtirish, yirik infratuzilma va ijtimoiy dasturlarni amalga oshirish hamda vaqtinchalik fiskal nomutanosibliklarni yumshatish uchun foydalaniladigan muhim moliyaviy instrument hisoblanadi. Biroq uning **miqyosi**, tarkibi va xizmat ko'rsatish shartlari makroiqtisodiy barqarorlik nuqtayi nazaridan alohida ahamiyat kasb etadi, chunki qarz yukining oshishi davlat moliyasining kelajakdagi majburiyatlarini kuchaytiradi va iqtisodiyot ishtirokchilarining kutishlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Qarzning muddat tuzilmasi, foiz stavkasi turi va valyuta tarkibi singari omillar davlat xarajatlarining barqarorligini belgilab, fiskal risklarning qanchalik tez materiallashishini aniqlaydi. Makroiqtisodiy uzatish kanallari orqali davlat qarzi inflyatsion kutishlarga ta'sir etishi mumkin, chunki bozor ishtirokchilari qarzni monetizatsiya qilish ehtimoli yoki kelgusida fiskal bosim kuchayishini narxlarga qo'shib baholaydilar. Shuningdek, davlat qarzi hajmining ortishi ichki moliya bozorlarida foiz stavkalariga bosimni kuchaytirib, xususiy sektor uchun qarz olish narxini oshirishi mumkin; tashqi qarzning yuqori ulushi esa valyuta kursi bo'yicha bosim va qayta moliyalashtirish xavflarini kuchaytiradi. Qarzga xizmat ko'rsatish xarajatlarining ko'payishi fiskal makonni toraytirib, byudjetning moslashuvchanligini pasaytiradi va davlatning iqtisodiy shoklarga javob berish imkoniyatlarini cheklaydi. Shu bilan birga, davlat qarzining barqarorligi investorlar ishonchining muhim omili bo'lib, qarzning nazoratdan chiqishi yoki to'lov qobiliyati borasidagi shubhalar kapital oqimlari, risk premiyasi va moliyaviy bozorlarning umumiy barqarorligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Davlat qarzi makroiqtisodiy barqarorlikka bir necha asosiy kanal orqali ta'sir ko'rsatadi, bunda eng muhim bog'liqlik jami talab, foiz stavkalari va fiskal ishonchlilik bilan bog'liqdir. Qarz hisobiga moliyalashtirilgan davlat xarajatlari qisqa muddatda iqtisodiy faollikni rag'batlantirishi mumkin, chunki infratuzilma, ijtimoiy dasturlar yoki investitsion loyihalar orqali iste'mol va talab oshadi, ishlab chiqarish hajmi kengayadi hamda bandlik qo'llab-quvvatlanadi. Biroq qarz darajasi haddan tashqari oshib ketsa yoki uni boshqarish sifatsiz bo'lsa, davlatning bozordan katta miqdorda resurs jalb qilishi xususiy sektor uchun mavjud kredit resurslarini qisqartiradi va **crowding out** holatini yuzaga keltiradi; natijada xususiy investitsiyalar kamayadi, kapital qo'yilmalar sustlashadi va uzoq muddatli o'sish salohiyati pasayadi. Shu bilan birga, yuqori qarz yuklamasi kreditorlar uchun xavfni oshiradi, bu esa davlat va xususiy qarz olish xarajatlarini ko'taradi, foiz stavkalarining oshishiga olib keladi hamda moliyaviy bozorlar barqarorligini zaiflashtiradi. Qarzning fiskal barqarorlikka ta'siri ham muhim: agar davlat qarzni daromad bazasiga nisbatan tezroq oshirsa, byudjet defitsitini qoplash qobiliyati susayadi, kelajakdagi xarajatlar bo'yicha bosim kuchayadi va fiskal siyosatning manevr imkoniyatlari torayadi. Bundan tashqari, yuqori tashqi qarz yoki valyuta tarkibi nomutanosib bo'lgan qarzlar almashuv kursi tebranishlariga va global moliyaviy shoklarga sezuvchanlikni oshiradi, chunki tashqi foiz stavkalari, eksport tushumlari yoki kapital oqimlaridagi o'zgarishlar qarz xizmatini qimmatlashtirishi mumkin. Shunday qilib, davlat qarzi to'g'ri yo'naltirilsa iqtisodiy faollikni qo'llab-quvvatlaydi, ammo uning ortiqcha yoki samarasiz shakli xususiy investitsiyalarni siqib chiqarish, qarz olish xarajatlarini oshirish, fiskal barqarorlikni susaytirish va tashqi zarbalarga chidamlilikni pasaytirish orqali makroiqtisodiy beqarorlikni kuchaytiradi.

Davlat qarzi: Davlat tomonidan ichki va tashqi manbalardan qarz olish orqali shakllantirilgan majburiyatlar majmuasi bo'lib, u kelgusida asosiy qarz va foiz to'lovlarini amalga oshirishni talab qiladi. Davlat qarzi byudjet taqchilligini moliyalashtirish, iqtisodiy faollikni qo'llab-quvvatlash yoki vaqtinchalik likvidlik ehtiyojlarini qoplash uchun jalb qilinadi.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Qarz yuki: Iqtisodiyot yoki davlat moliyasi zimmasiga tushayotgan qarz majburiyatlarining nisbiy og'irligini ifodalovchi ko'rsatkich bo'lib, odatda davlat qarzining YaIM, byudjet daromadlari yoki eksportga nisbatida baholanadi. Qarz yuki qanchalik yuqori bo'lsa, fiskal moslashuvchanlik shunchalik cheklanadi va makroiqtisodiy xavflar kuchayadi.

Qarz barqarorligi: Davlat qarzining o'rta va uzoq muddatda iqtisodiy o'sish, foiz stavkalari va fiskal siyosat sharoitida to'lov qobiliyatini buzmasdan boshqarilishi mumkinligini anglatadi. Barqaror qarz dinamikasi qarz nisbatining vaqt o'tishi bilan nazorat ostida qolishi va davlatning yangi qarz olishga qaram bo'lib qolmasligini bildiradi.

Qarz xizmat ko'rsatish: Davlat qarzi bo'yicha asosiy summa va foizlarni belgilangan muddatlarda qaytarish jarayonidir. Qarz xizmatiga yo'naltirilgan xarajatlar byudjet resurslarining sezilarli qismini egallab, ta'lim, sog'liqni saqlash va investitsion xarajatlar uchun ajratiladigan mablag'larni qisqartirishi mumkin.

Fiskal taqchillik: Davlatning umumiy xarajatlari uning daromadlaridan oshib ketadigan holat bo'lib, natijada yuzaga kelgan farq qarz olish yoki boshqa moliyalashtirish manbalari hisobidan qoplanadi. Fiskal taqchillik muntazam va yuqori darajada saqlansa, davlat qarzining tez o'sishiga olib kelishi mumkin.

Makroiqtisodiy barqarorlik: Iqtisodiyotning asosiy makroko'rsatkichlari, jumladan inflyatsiya, valyuta kursi, bandlik, ishlab chiqarish hajmi va moliyaviy tizimning keskin tebranishlarsiz barqaror rivojlanish holatini ifodalaydi. Davlat qarzi ushbu barqarorlikka fiskal bosim, foiz stavkalari, investorlar ishonchi va xususiy sektor kreditlash sharoitlari orqali ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Qarzning fiskal ta'siri: Davlat qarzining byudjet siyosati, xarajatlar tarkibi va soliq yukiga ko'rsatadigan bevosita va bilvosita ta'siri bo'lib, u fiskal mustaqillikni kamaytirishi mumkin. Yuqori qarz fiskal resurslarning muhim qismini qarz xizmatiga yo'naltiradi va davlatning rivojlanish maqsadlari uchun xarajatlarini cheklaydi.

Qarzning foiz stavkalariga ta'siri: Davlat qarzining ichki moliya bozorida resurslarga bo'lgan talabni oshirishi natijasida foiz stavkalarining o'zgarishiga olib kelish mexanizmini bildiradi. Agar davlatning qarz olish hajmi yuqori bo'lsa, u xususiy sektor kreditlari uchun raqobatni kuchaytirib, investitsiya faolligini susaytirishi mumkin.

Qarzni qayta moliyalashtirish xavfi: Mavjud qarz majburiyatlarini to'lash uchun yangi qarz jalb qilish zarurati tug'ilganda yuzaga keladigan xavf bo'lib, u bozor sharoitlari yomonlashsa, davlat moliyasini zaiflashtiradi. Bu xavf ayniqsa qisqa muddatli qarz ulushi yuqori bo'lganda sezilarli bo'ladi.

Davlat qarzining makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri uning hajmiga emas, balki qarzning tarkibi, xizmat ko'rsatish shartlari va uni boshqarish sifatiga ham bog'liqdir. Agar qarz uzoq muddatli bo'lib, qayta moliyalashtirish bosimi past bo'lsa, u iqtisodiyotga nisbatan barqarorlik beruvchi manbaga aylanishi mumkin; aksincha, qisqa muddatli qarzlar yuqori qayta moliyalashtirish xavfini yuzaga keltirib, foiz stavkalari oshganda yoki bozor ishonchi pasayganda moliyaviy beqarorlikni kuchaytiradi. Ichki qarz odatda milliy valyutada jalb qilinishi sababli valyuta kursi tebranishlariga nisbatan kamroq xavf tug'diradi, tashqi qarz esa, ayniqsa chet el valyutasida bo'lsa, kurs xavfi va tashqi shoklarga sezgirlikni oshiradi. Foiz stavkalari past va barqaror bo'lgan sharoitda qarz xizmatini moliyalashtirish osonlashadi, biroq foizlar o'sishi davlat byudjeti yukini keskin oshirib, xususiy investitsiyalarni siqib chiqarishi mumkin. Qarzning valyuta tarkibi ham muhim: milliy valyutadagi majburiyatlar fiskal xavflarni yumshatsa, xorijiy valyutadagi qarz kurs devalvatsiyasi davrida qarz yukini keskin ko'paytiradi. Shuningdek, institutsional sifat, xususan, byudjet intizomi, shaffoflik va qarz boshqaruvi

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

tizimining samaradorligi yuqori bo‘lsa, qarzning salbiy oqibatlari kamayadi; zaif institutlar esa qarz mablag‘larining samarasiz taqsimlanishi va ishonchning pasayishiga olib keladi. Fiskal siyosatning ishonchliligi ham hal qiluvchi ahamiyatga ega, chunki barqaror va oldindan bashorat qilinadigan fiskal qoidalar qarzning uzoq muddatli boshqarilishini osonlashtiradi, noaniq yoki izchil bo‘lmagan siyosat esa bozor ishtirokchilarida xavotir uyg‘otib, qarz bilan bog‘liq makroiqtisodiy xatarlarning ko‘lamini kengaytiradi. Demak, davlat qarzining iqtisodiyotga ta’siri uning miqdoridan ko‘ra ko‘proq tarkibiy xususiyatlari va boshqaruv sifatiga bog‘liq bo‘lib, aynan shu omillar uning stabilizatsiya qiluvchi yoki beqarorlashtiruvchi rolini belgilaydi.

Davlat qarzi dinamikasi makroiqtisodiy barqarorlikka bevosita va bilvosita ta’sir ko‘rsatadi, chunki u yalpi ichki mahsulot o‘sishi, narxlar barqarorligi, valyuta kursi tebranishlari va byudjet muvozanati bilan chambarchas bog‘liqdir. Qarz hajmi iqtisodiy o‘sish sur’atlaridan tezroq oshib borayotgan sharoitda davlatning foiz to‘lovlari va qarzni qayta moliyalashtirish xarajatlari kuchayadi, bu esa byudjet xarajatlari tarkibida ijtimoiy va rivojlantiruvchi yo‘nalishlarga ajratiladigan resurslarni qisqartirishi mumkin. Natijada fiskal bosim ortib, davlat qo‘shimcha mablag‘ jalb qilish uchun ichki va tashqi bozorlarga ko‘proq murojaat qiladi; bu esa foiz stavkalarining ko‘tarilishiga, xususiy investitsiyalar siqib chiqarilishiga va iqtisodiy faollikning sekinlashishiga olib kelishi ehtimolini oshiradi. Ayniqsa, moliyalashtirish shartlari yomonlashganda yoki investorlar davlat qarzining qaytarilish qobiliyatiga shubha bilan qaray boshlaganda, qarz yukining ortishi makroiqtisodiy muvozanatni izdan chiqarib, inflyatsion bosimlarni kuchaytirishi, milliy valyuta qadrsizlanishiga turtki berishi va valyuta kursi volatilitetini oshirishi mumkin. Tashqi qarzga yuqori darajada bog‘liqlik mavjud bo‘lsa, kursdagi keskin o‘zgarishlar qarz xizmatini yanada qimmatlashtirib, davlat byudjetiga qo‘shimcha yuk tushiradi va fiskal barqarorlikni zaiflashtiradi. Shu bilan birga, qarzning samarali ishlatilmasligi iqtisodiy o‘sishning sekinlashishiga sabab bo‘lib, qarzning YaIMga nisbati yanada oshishiga olib keladi; bu jarayon qarz barqarorligi va makroiqtisodiy muvozanat o‘rtasidagi salbiy bog‘liqlikni kuchaytiradi. Shunday qilib, davlat qarzi miqdorining nazoratsiz o‘sishi, ayniqsa iqtisodiy o‘sishdan ustun ketganda va moliyalashtirish sharoitlari qiyinlashganda, narxlar barqarorligi, valyuta kursining barqarorligi, byudjet intizomi hamda uzoq muddatli iqtisodiy o‘sish uchun jiddiy xatarlar yuzaga keltiradi.

Xulosa

Davlat qarzining makroiqtisodiy barqarorlikka ta’siri bo‘yicha asosiy xulosa shundan iboratki, qarzning ortishi iqtisodiyotga bir vaqtning o‘zida bir nechta kanallar orqali bosim o‘tkazadi va bu jarayon makroiqtisodiy muvozanatni zaiflashtirishi mumkin. Xususan, davlat qarzining yuqori darajasi foiz stavkalarining oshishiga olib kelib, xususiy investitsiyalarni siqib chiqaradi va moliyaviy resurslar narxini qimmatlashtiradi. Shuningdek, qarz yukining kuchayishi inflyatsion kutilmalarni izdan chiqarib, narxlar barqarorligiga bo‘lgan ishonchni susaytiradi. Fiskal makonning qisqarishi davlatning inqirozga javob berish imkoniyatlarini cheklab, budjet siyosatining moslashuvchanligini kamaytiradi. Tashqi qarz yoki yuqori qarz bosimi valyuta bozori orqali ham salbiy ta’sir ko‘rsatib, almashuv kursi bosimini kuchaytirishi mumkin. Bularning barchasi investorlar ishonchining pasayishiga olib kelib, kapital oqimlarini beqarorlashtiradi va iqtisodiy barqarorlikni yanada zaiflashtiradi. Demak, davlat qarzi faqat fiskal muammo emas, balki foiz stavkalari, inflyatsiya, valyuta bozori va investor xatti-harakati orqali butun makroiqtisodiy tizim barqarorligiga ta’sir etuvchi muhim omil hisoblanadi.

Davlat qarzi va makroiqtisodiy barqarorlik o‘rtasidagi munosabat umumiy bahoda ikki tomonlama xususiyatga ega: u iqtisodiy o‘sishni qo‘llab-quvvatlashi ham, aksincha, makroiqtisodiy muvozanatni izdan chiqarishi ham mumkin. Buning natijasi qarz tarkibi, uning barqarorligi, qarz xizmatiga oid

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

xarajatlar hamda fiskal siyosatning ishonchlilik darajasiga bevosita bog‘liq bo‘ladi. Agar qarz samarali yo‘naltirilsa va fiskal intizom saqlansa, u rivojlanish uchun resurs manbai bo‘lib xizmat qiladi; biroq qarz yukining ortishi va qaytarish imkoniyatining zaiflashuvi inflyatsion bosim, budjet risklari va moliyaviy beqarorlikni kuchaytirishi mumkin.

Davlat qarzini barqaror boshqarish makroiqtisodiy barqarorlikni saqlashning eng muhim shartlaridan biri hisoblanadi. Ayni paytda, ortiqcha qarz yuki inflyatsiya bosimi, byudjet taqchilligining chuqurlashuvi, foiz stavkalari oshishi va tashqi moliyaviy xatarlarning kuchayishiga olib kelishi mumkin. Shu bois, oqilona qarz olish siyosati, qarzga xizmat ko‘rsatishning samarali tashkil etilishi, fiskal intizomga rioya qilish hamda davlat moliyasini shaffof boshqarish makroiqtisodiy tavakkalchiliklarni kamaytirishda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Demak, **barqaror qarz boshqaruvi** davlat moliyasining mustahkamligini ta’minlab, iqtisodiy o‘sish va makroiqtisodiy barqarorlikni qo‘llab-quvvatlaydi.

Xulosa qilib aytganda, davlat qarzining makroiqtisodiy barqarorlikka ta’siri uning hajmi, tarkibi, xizmat ko‘rsatish xarajatlari va qarzdan foydalanish samaradorligiga bevosita bog‘liqdir. Agar qarz jalb etish iqtisodiy o‘sishni qo‘llab-quvvatlovchi investitsiyalar va tarkibiy islohotlarga yo‘naltirilsa, u barqaror rivojlanish uchun muhim manba bo‘lishi mumkin; aksincha, nazoratsiz qarzlanish inflyatsion bosim, fiskal xatarlar va tashqi shoklarga nisbatan zaiflikni kuchaytiradi. Shu bois davlat qarzini boshqarishda muvozanatli qarz siyosatini yuritish, qarz dinamikasini doimiy kuzatib borish va fiskal intizomni mustahkamlash uzoq muddatli makroiqtisodiy bardoshlilikning asosiy sharti hisoblanadi. Yakuniy xulosa shuki, sog‘lom qarz siyosati va muntazam monitoring mamlakatning barqaror o‘sishi hamda moliyaviy xavfsizligini ta’minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abbas, A., Belhocine, N., El-Ganainy, A., & Horton, M. (2011). Historical patterns and dynamics of public debt—Evidence from a new database. IMF Economic Review, 59(4), 717–742.
2. Brixi, H. P., & Schick, A. (2002). Government at risk: Contingent liabilities and fiscal risk. Washington, DC: World Bank.
3. Reinhart, C. M., & Rogoff, K. S. (2010). Growth in a time of debt. American Economic Review, 100(2), 573–578.
4. Panizza, U., & Presbitero, A. F. (2014). Public debt and economic growth: Is there a causal effect? Journal of Macroeconomics, 41, 21–41.
5. Mauro, P., Romeu, R., Binder, A., & Zaman, A. (2015). A modern history of fiscal prudence and profligacy. Journal of Monetary Economics, 76, S55–S70.
6. International Monetary Fund. (2023). Fiscal monitor: On the path to policy normalization. Washington, DC: IMF.
7. World Bank. (2023). Global economic prospects 2023. Washington, DC: World Bank.
8. O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi. (2024). O‘zbekiston Respublikasining davlat qarzi bo‘yicha yillik hisobot. Toshkent: Moliya vazirligi.
9. O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. (2024). O‘zbekiston Respublikasining makroiqtisodiy ko‘rsatkichlari va fiskal barqarorlik tahlili. Toshkent: Iqtisodiyot va moliya vazirligi.
10. Berg, A., Ostry, J. D., & Zettelmeyer, J. (2020). Public debt and growth: The economic consequences of high debt. Washington, DC: International Monetary Fund.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.